

SIMONA ŠIRVYDAITĖ

Telšių bernardinų vienuolyno ir kunigų seminarijos
statinių komplekso (u.k.1019) (Telšių r. sav., Telšių m., Katedros a. 2; 6)

inžinerinių geologinių tyrimų vietose

2011 m. archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų

ATASKAITA

2011

VILNIUS

TURINYS

IVADAS	2
ISTORINIAI DUOMENYS.....	3
ŠURFŲ APRAŠYMAI	4
IŠVADOS	6
PLANŲ IR BRĖŽINIŲ SĄRAŠAS.....	7
PLANAI IR BRĖŽINIAI.....	8
ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS.....	10
ILIUSTRACIJOS	11
PRIEDŲ SĄRAŠAS.....	14

ĮVADAS

2011 metų gruodžio mėnesį buvo atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrimai Telšių bernardinų vienuolyno ir kunigų seminarijos statinių komplekso (**pav. 1; 2**) (u.k.1019) inžinerinių geologinių tyrimų vietose.

Archeologiniams žvalgomiesiems tyrimams vadovavo Simona Širvydaitė, Kultūros paveldo departamentas šiems tyrimams 2011-12-01 išdavė leidimą Nr.327 (**priedas 1**).

Pagal mokslinės archeologijos komisijos 2011-11-28 patvirtintą tyrimų projektą, archeologiniai žvalgomieji tyrimai atlikti kasant du $1 \times 1 \text{ m}^2$, su $1 \times 0,5 \text{ m}^2$ ir vieną $0,5 \times 1,5 \text{ m}^2$ dydžio šurfus šalia katedros, vienuolyno ir kunigų seminarijos statinių pamatų (**planas 1**), siekiant nustatyti pamatų būklę ir išsiaiškinti ar sklype yra susiformavęs archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis.

Šurfai orientuoti pagal pasaulio šalis. Šurfų koordinatės pateikiamos LKS 94 koordinacių sistemoje.

ISTORINIAI DUOMENYS

Telšių bernardinų vienuolynas įsteigtas 1624 m. Jo fundatoriumi tapo Lietuvos didysis kunigaikštis ir Lenkijos karalius Žygimantas III Vaza (1587–1632), vėliau LDK pakancleris, Telšių seniūnas Povilas Sapiega (1565–1635). 1650 m. teritorijoje pastatyti mediniai vienuolyno pastatai, bažnyčia. Tais pačiais metais išmūrytas Loreto namelis, vad. Loreto koplyčia. Nuo 1702 m. buvo tęsiamos dar XVII a. pab. pradėto statyti mūrinio vienuolyno namo statybos. 1761 m. pradėta statyti mūrinė bažnyčia. Su pertraukomis kompleksas buvo statomas iki 1791 m. 1794 m. įrengti vėlyvojo baroko stilistikos altoriai ir sakykla (skulp. Tomas Podhaiskis (1741–1794 (?)), Jurgis Mažeika (XVIII a. II p.)). XIX a. II p. architektas Fulgentas Rimgaila suprojektavo bažnyčiai trijų tarpsnių ašuoniakampį bokštą. Jau XIX a. pab. bokštas perstatytas į dvigubai žemesnį. 1893 m. pagal architekto Piotras Serbinovičiaus (?) projektą pastatyti šventoriaus vartai. Bažnyčia ir vienuolyno namas buvo remontuojami 1897–1898 m., XX a. 3–4 d–metyje. 1928 m. pagal architekto P. Taračkovo projektą teritorijos ŠR dalyje pastatyta 4 a. Kunigų seminarija. XX a. 9–10 dešimtmetyje katedroje įrengta laidojimo kriptą.

Archeologiniai tyrimai šioje teritorijoje ankščiau vykdyti nebuvo.

ŠURFŲ APRAŠYMAI

Šurfas Nr. 1 (pav. 3; 4; 10)

Šurfas kastas šalia V katedros sienos, 3 m į Š nuo rūsio Š sienos. Šurfo centro koordinatės – x 390546, y 6206747. Šurfas 1x1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis. Kadangi pastaraisiais dešimtmečiais aplink katedrą ne kartą vykdyti žemės judinimo darbai, tai nukasus 5 cm storio velėnos sluoksnį atkastas 100 cm storio permaišytas rausvo molio sluoksnis. R šurfo sienelėje atksati įgilinti betoniniai katedros pamatai. Siekiant nustatyti pamatų būklę, ŠR šurfo dalyje nukastas dar 90 cm molio sluoksnis. Pamatų apačia nepasiekta. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių nerasta. Šurfas kastas iki 190 cm gylio. Habs šurfo ŠR dalyje – 151.20 m.

Šurfas Nr. 2 (pav. 5; 6; 11)

Šurfas kastas šalia R katedros sienos, paraleliai pirmam šurfui, ties trečia niša. Šurfo centro koordinatės – x 390569, 6206746. Šurfas 1x1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis, vėliau praplėstas 30 cm į Š pusę. Šurfe atkastas 85 cm storio permaišyto tamsaus smėlio su smulkiomis akmenukais sluoksnis. Centrinėje šurfo dalyje, 25 cm gylyje atidengtas apskritimo formos 130 cm ilgio degusio šulinio fragmentas (?), mūrytas iš 12x30 cm pločio, 6 cm storio raudonų plytų, rištų cemento skiediniu (**brėž. 1;2**). V šurfo dalyje atidengti įgilinti betoniniai katedros pamatai, kurie taip pat buvo aprūkę (atstumas tarp šulinio V sienos ir katedros pamatų – 15 cm). 55 cm gylyje, 20 cm į R nuo V šulinio sienos atkastas skersai šurfo (Š-P kryptimi) ir per šulinio sienas einantis kabelis. Tyrimų metu atkastas 60 cm aukščio šulinio fragmentas, dėl techninių aplinkybių (skersai šurfo nutiesto kabelio ir trinkelėmis iškloto kiemo) šurfas daugiau neaplėstas ir negilintas. Šulinys neardytas. Šurfas kastas iki 85 cm gylio. Habs šurfo R dalyje – 152.74 m.

Šurfas Nr. 3 (pav. 7; 12)

Šurfas kastas šalia vienuolyno ŠV pastato Š sienos, 3 m R kryptimi nuo ŠV pastato kampo. Prisitaikant prie pamatų konstrukto ir siekiant neardyti asfalto dangos, šurfas kastas 0,5x1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis. Šurfo centro koordinatės – x 390536, y 6206804. Nuardžius 5 cm storio plyteles, šurfe atkastas 95 cm storio permaišyto geltono smėlio su smulkiomis akmenukais sluoksnis. Įžemis, tamsus molis, pasiekta 100 cm gylyje. P šurfo dalyje, 50 cm gylyje,

prie pastato pamatų, atkastas 35 cm pločio pamato fragmentas, mūrytas iš 12x30 cm pločio, 6 cm storio raudonų plytų, rištų cemento skiediniu. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių nerasta. Šūrfas kastas iki 130 cm gylio. Habs šurfo Š dalyje – 152.20 m.

Šūrfas Nr. 4 (pav. 8; 13)

Šūrfas kastas prie seminarijos ŠR pastato R sienos, 5 m P kryptimi nuo ŠR pastato kampo. Prisitaikant prie pamatų konstrukto ir siekiant neardyti trinkelį dangos, šūrfas kastas 0,5x1,5 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis. Šurfo centro koordinatės – x 390618, y 6206790. Nuardžius 5 cm storio plyteles, šurfe atkastas 20 cm storio tamsiai rudos žemės sluoksnis. Giliau – 135 cm storio permaišyto rasvo molio sluoksnis. V šurfo sienelėje atidengti įgilinti betoniniai pastato pamatai. Šurfo R dalyje, 60 cm gylyje atidengtas 30 cm skersmens lietaus kanalizacijos vamzdis. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių nerasta. Šūrfas kastas iki 140 cm gylio. Habs šurfo V dalyje – 150.45 m.

Šūrfas Nr. 5 (pav. 9; 14)

Šūrfas kastas šalia vienuolyno ŠV pastato P sienos, 2 m R kryptimi nuo PV pastato kampo. Prisitaikant prie pamatų konstrukto ir siekiant neardyti asfalto dangos, šūrfas kastas 0,5x1 m dydžio, orientuotas pagal pasaulio šalis. Šurfo centro koordinatės – x 390537, y 6206779. Nuardžius 5 cm storio plyteles, šurfe atkastas 65 cm storio tamsiai rudos žemės sluoksnis, kuriame buvo gausu raudonų plytgalių. 70 cm gylyje atkastas pamato fragmentas, mūrytas iš 12x30 cm pločio, 6 cm storio raudonų plytų, rištų cemento skiediniu (**brėž. 3**). Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar radinių nerasta. Šūrfas kastas iki 170 cm gylio. Habs šurfo Š dalyje – 152.56 m.

IŠVADOS

2011 metų gruodžio mėnesį buvo atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrimai Telšių bernardinų vienuolyno ir kunigų seminarijos statinių komplekso (u.k.1019) inžinerinių geologinių tyrimų vietose.

Archeologiniai žvalgomieji tyrimai atlikti kasant - du 1x1 m dydžio šurfus, du 0,5x1 m dydžio šurfus ir vieną 0,5x1,5 m dydžio šurfą šalia katedros, vienuolyno ir kunigų seminarijos statinių pamatų.

Šurfe Nr. 3, 50 cm gylyje, ir Šurfe Nr. 5, 70 cm gylyje, atkastas pamato fragmentas, mūrytas iš raudonų plytų, rištų cemento skiediniu.

Šurfe Nr. 2, 25 cm gylyje atidengtas apskritimo formos 130 cm ilgio degusio šulinio fragmentas (?), mūrytas iš raudonų plytų, rištų cemento skiediniu, per kurio sienelės 55 cm gylyje pravestas kabelis. Tirtuose plotuose archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio ar archeologinių radinių aptikta nebuvo.

Iš viso ištirtas 4 kvadratinų metrų bendras plotas.

Ateityje vykdant žemės judinimo darbus ŠV pastato pusėje būtini archeologiniai tyrimai.

Simona Širvydaitė Šurf

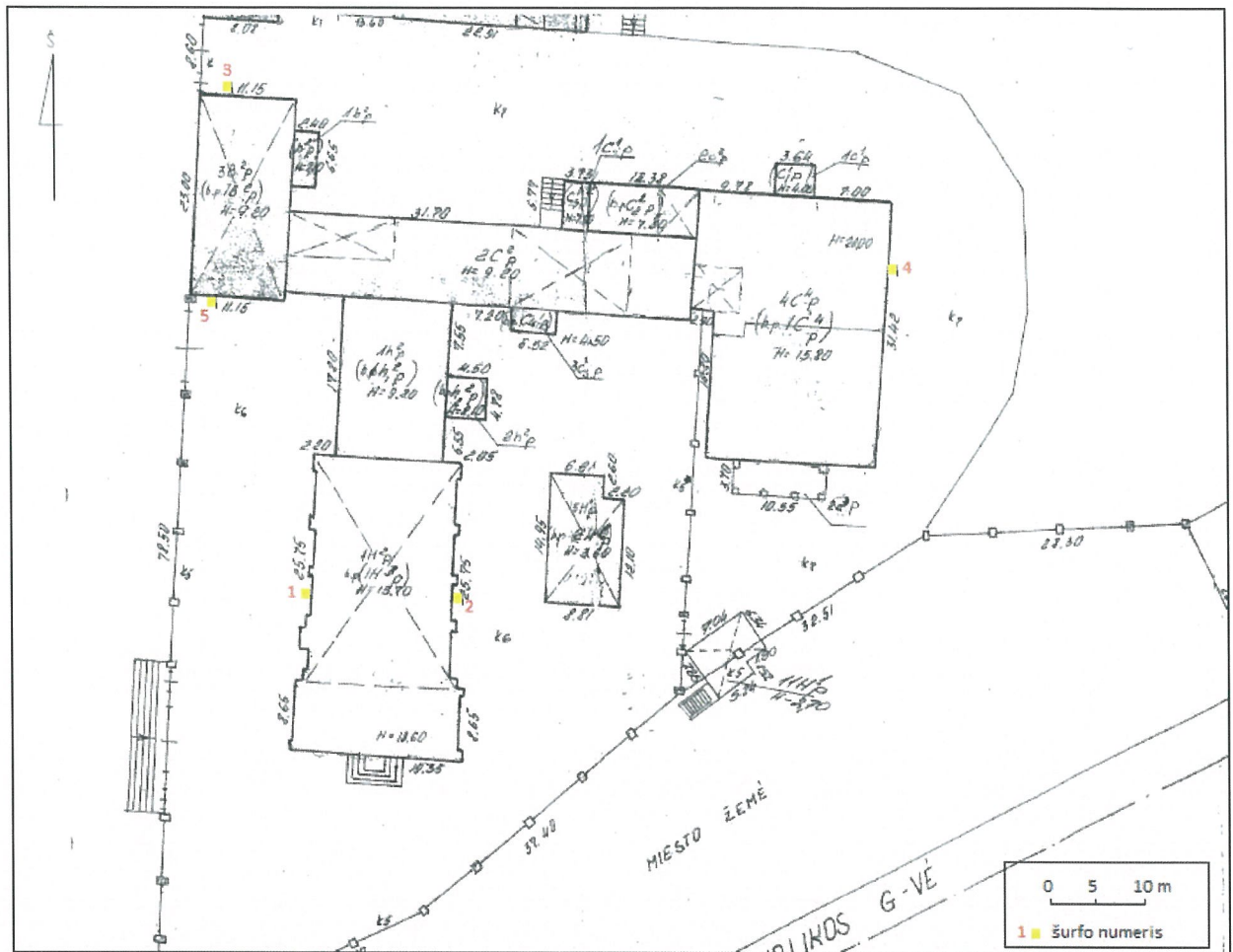
PLANŲ IR BRĖŽINIŲ SĄRAŠAS

PLANAS 1 - Tyrinėtų vietų planas

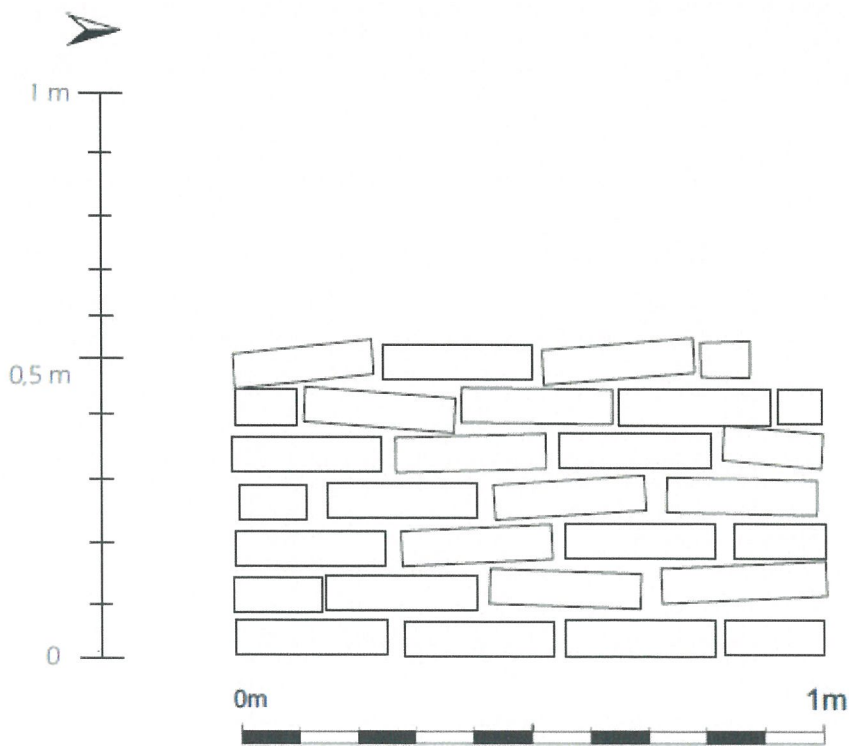
BRĖŽINYS 1 – Šulinio (?) pjūvis

BRĖŽINYS 2 – Šurfas Nr. 2

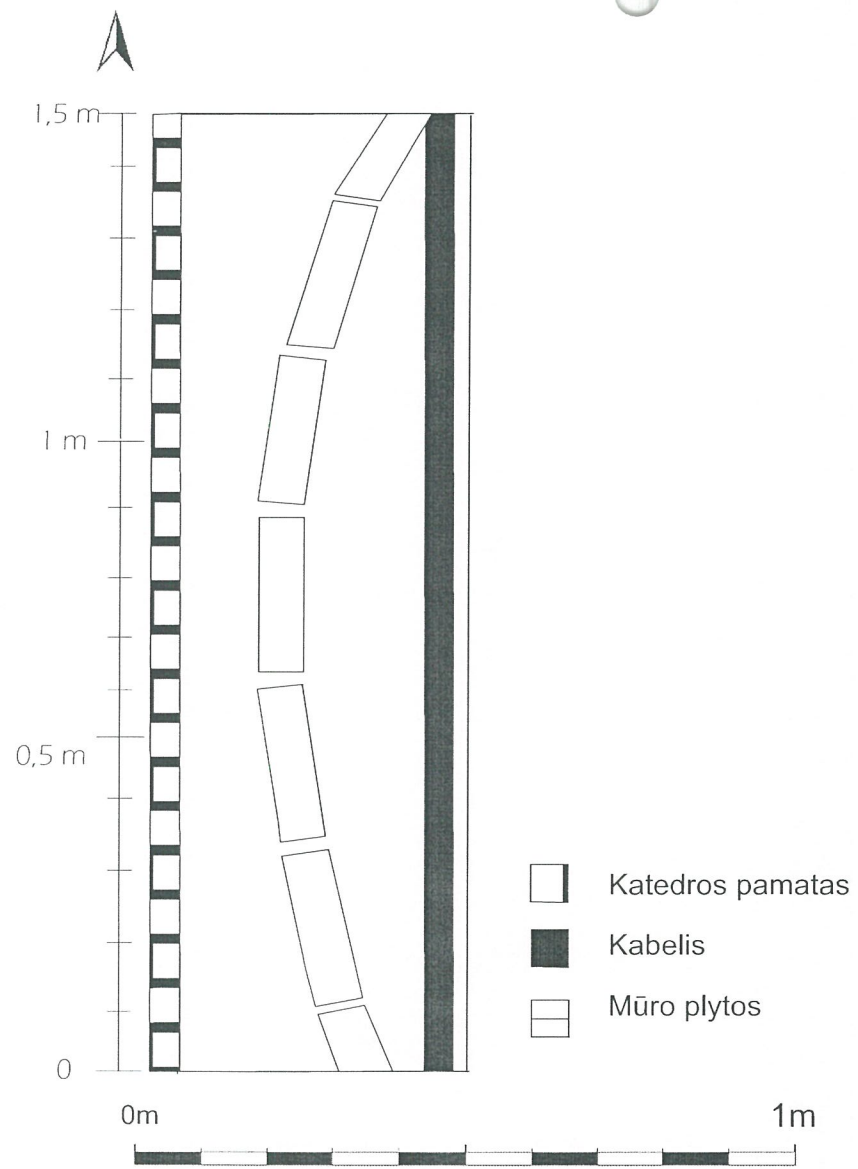
BRĖŽINYS 3 – Šurfo Nr. 3 R sienelė

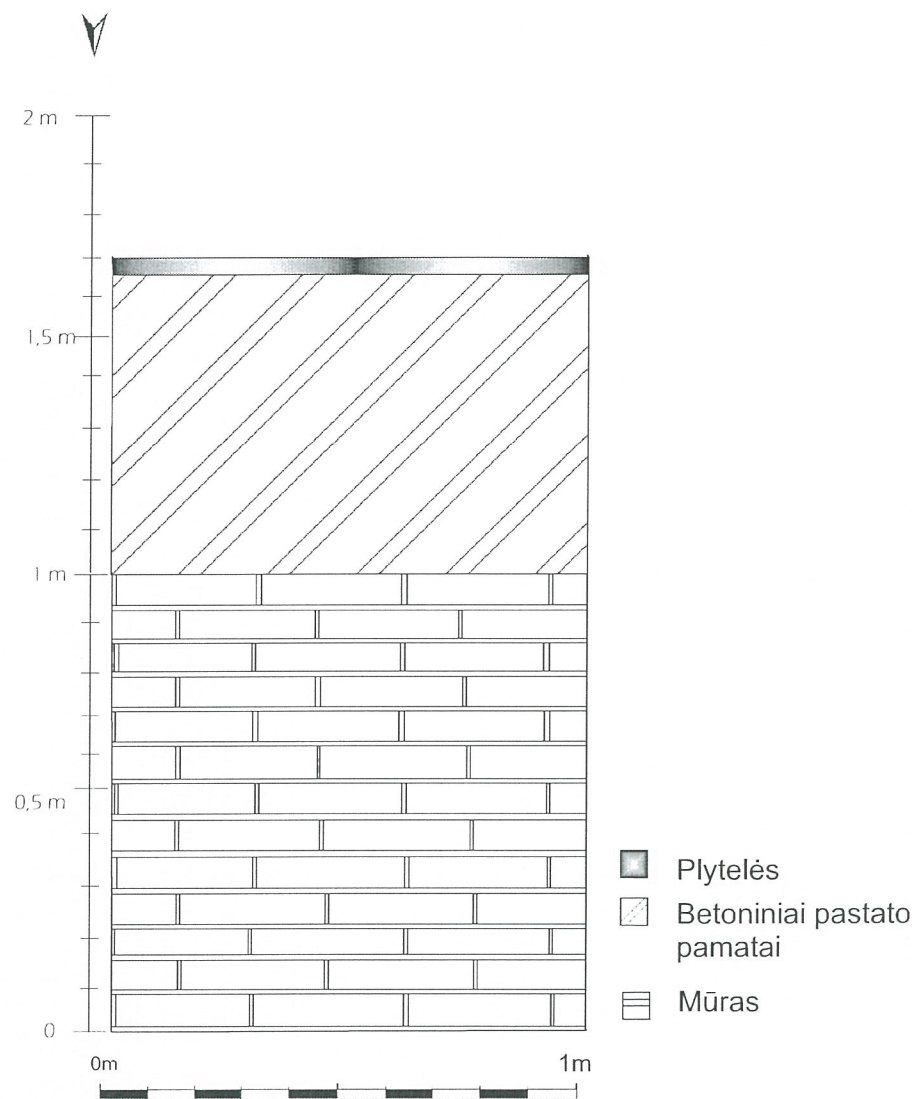
Planas 1 Tyrinėtų vietų planas

Brēž. 1 Šulinio (?) pjūvis

Brėž. 2 Šūrfas Nr. 2

Brėž. 3 Šurfo Nr. 3 P sienelė

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

Pav. 1 Telšių katedra iš P

Pav. 2 Bernardinų kunigų seminarijos kiemas iš P

Pav. 3 Šurfo Nr. 1 R sienelė iš V

Pav. 4 Šurfo Nr. 1P sienelė iš Š

Pav. 5 Šurfo Nr. 2 V sienelė iš R

Pav. 6 Šulinys (?) šurfe Nr. 2 iš R

Pav. 7 Šurfo Nr. 3 P sienelė iš Š

Pav. 8 Šurfo Nr. 4 R sienelė iš V

Pav. 9 Šurfo Nr. 5 Š sienelė iš P

Pav. 10 Užkastas šurfas Nr. 1 iš V

Pav. 11 Užkastas šurfas Nr. 2 iš R

Pav. 12 Užkastas šurfas Nr. 3 iš Š

Pav. 13 Užkastas šurfas Nr. 4 iš V

Pav. 14 Užkastas šurfas Nr. 5 iš P

Pav. 1 Telšių katedra iš P

Pav. 2 Bernardinų kunigų seminarijos kiemas iš P

Pav. 3 Šurfo Nr. 1 R sienelė iš V

Pav. 4 Šurfo Nr. 1P sienelė iš Š

Pav. 5 Šurfo Nr. 2 V sienelė iš R

Pav. 6 Šulinys (?) šurfo Nr. 2 iš R

Pav. 7 Šurfo Nr. 3 P sienelė iš Š

Pav. 8 Šurfo Nr. 4 R sienelė iš V

Pav. 9 Šurfo Nr. 5 Š sienelė iš P

Pav. 10 Užkastas šurfas Nr. 1 iš V

Pav. 11 Užkastas šurfas Nr. 2 iš R

Pav. 12 Užkastas šurfas Nr. 3 iš Š

Pav. 13 Užkastas šūrfas Nr. 4 iš V

Pav. 14 Užkastas šūrfas Nr. 5 iš P

PRIEDŲ SĄRAŠAS

PRIEDAS 1 – Archeologinių žvalgomųjų tyrimų projektas

PRIEDAS 2 - Leidimas vykdyti archeologinius tyrimus

KULTŪROS PAVELDO DEPARTAMENTUI MOKSLINEI ARCHEOLOGIJOS KOMISIJAI

Archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų Telšių bernardinų vienuolyno ir kunigų seminarijos statinių komplekso (u.k.1019) (Telšių r. sav., Telšių m., Katedros a. 2; 6) inžinerinių geologinių tyrimų vietose

PROJEKTAS

2011 11 15

VĮ „Lietuvos paminklai“ rengia Telšių bernardinų vienuolyno ir kunigų seminarijos statinių komplekso (u.k.1019) tvarkybos darbų projektą.

Telšių bernardinų vienuolynas įsteigtas 1624 m. Jo fundatoriumi tapo Lietuvos didysis kunigaikštis ir Lenkijos karalius Žygimantas III Vaza (1587–1632), vėliau LDK pakancleris, Telšių seniūnas Povilas Sapiega (1565–1635). 1650 m. teritorijoje pastatyti mediniai vienuolyno pastatai, bažnyčia. Tais pačiais metais išmūrytas Loreto namelis, vad. Loreto koplyčia. Nuo 1702 m. buvo tęsiamos dar XVII a. pab. pradėto statyti mūrinio vienuolyno namo statybos. 1761 m. pradėta statyti mūrinė bažnyčia. Su pertraukomis kompleksas buvo statomas iki 1791 m. 1794 m. įrengti vėlyvojo baroko stilistikos altoriai ir sakykla (skulp. Tomas Podhaiskis (1741–1794 (?), Jurgis Mažeika (XVIII a. II p.)). XIX a. II p. architektas Fulgentas Rimgaila suprojektavo bažnyčiai trijų tarpinių ašioniakampį bokštą. Jau XIX a pab. bokštas perstatytas į dvigubai žemesnį. 1893 m. pagal architekto Piotras Serbinovičiaus (?) projektą pastatyti šventoriaus vartai. Bažnyčia ir vienuolyno namas buvo remontuojami 1897–1898 m., XX a. 3–4 d–metyje. 1928 m. pagal architekto P. Taračkovo projektą teritorijos ŠR dalyje pastatyta 4 a. Kunigų seminarija. XX a. 9–10 d–metyje katedroje įrengta laidojimo kripta.

Telšių bernardinų vienuolyno ir kunigų seminarijos statinių komplekso tvarkymo projektiniams sprendiniams pagrįsti numatyta atlikti pamatų inžinerinius geologinius tyrimus. Jų metu šalia geologinių tyrimų vietų bus iškasti ir užfiksuoti septyni žvalgomieji 1x1 m² šurfai. Darbai bus vykdomi š.m. lapkričio mėnesį.

Archeologė

Simona Širvydaitė

L E I D I M A S

vykdyti archeologinius tyrimus

2011-12-01 Nr. 327
Vilnius

Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 18 str. šis leidimas išduotas **Simonai Širvydaitei**

Vykdyti Telšių bernardinų vienuolyno ir kunigų seminarijos statinių komplekso (1019) teritorijos, Telšių r. sav., Telšių m.,

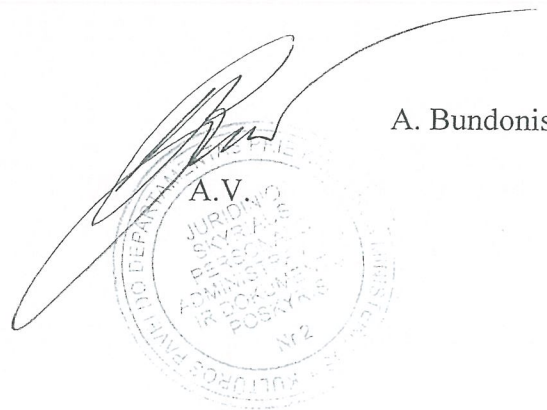
žvalgomojus archeologinius tyrimus

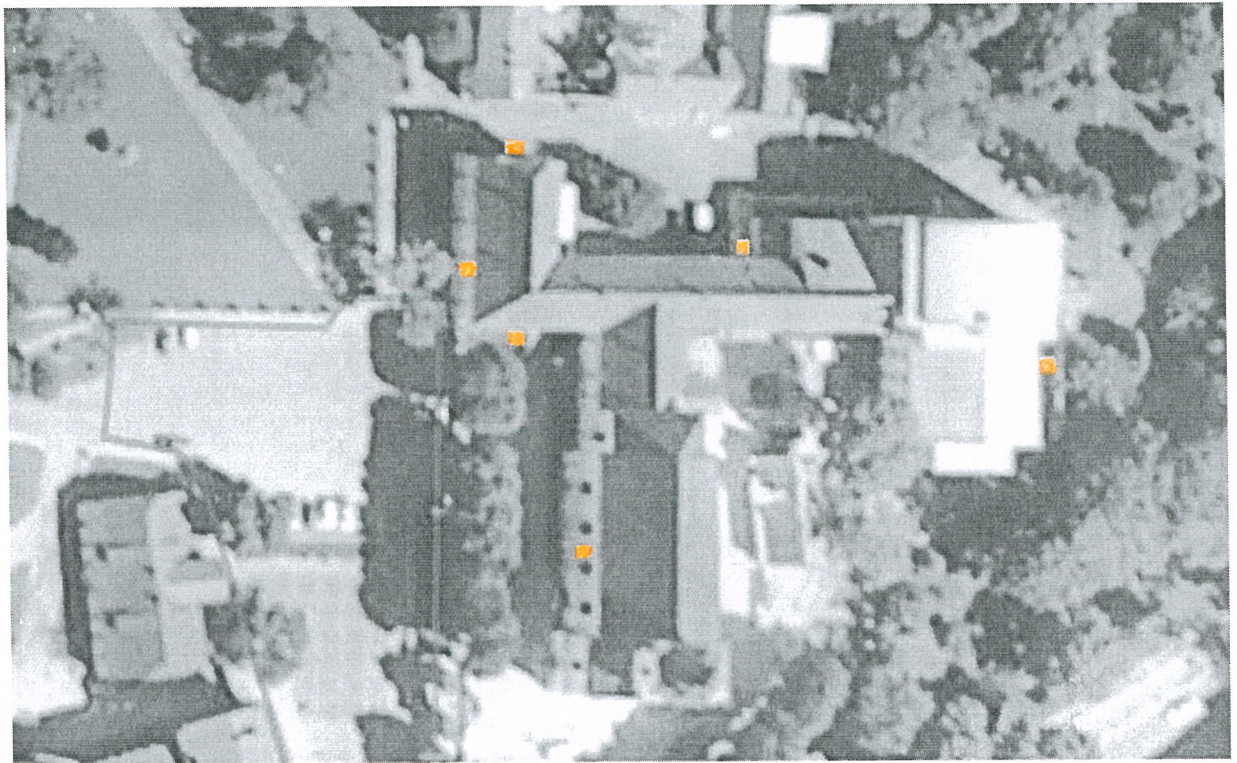
taip pat naudoti elektronines priemones, sudarinėti planus, filmuoti, fotografuoti, piešti, rinkti radinius ir mėginius tiriamame objekte.

Tyrimų projektas: Archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų Telšių bernardinų vienuolyno ir kunigų seminarijos statinių komplekso (u.k.1019) (Telšių r. sav., Telšių m., Katedros a. 2; 6) inžinerinių geologinių tyrimų vietose projektas, 2011-11-28, Nr. 327.

Apskaitos skyriaus vedėjas

A. Bundonis

20m

katedros aukštės ribos

šurfių vietos